

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 203/2023 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Lounais-Suomen susiongelma- st elinkeinojen ja lasten koulutien turvaamisessa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Saku Nikkasen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 203/2023 vp:

Miten hallitus varmistaa, että susien kannanhoidollinen metsästys voidaan aloittaa mahdollisimman nopeasti, ja

millä muulla keinoin hallitus aikoo helpottaa Lounais-Suomen alueen susiongelmatilannetta, joka tuottaa merkittävää turvattomuuden tunnetta ja vahinkoa sekä susia kohtaavien perheiden parissa että susien tuomista ongelmista kärsivien elinkeinotilojen pitäjille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Noudatamme ja toimeenpanemme maa- ja metsätalousministeriössä hallitusohjelman linjauksen mukaista suurpetopolitiikkaa. Hallitusohjelman mukaan: ”Suurpetopolitiikkaa on hoidettava tavalla, joka huomioi myös sosiaalisen kestokyvyn. Suurpetojen kannanhoidollinen metsästys turvataan lainsäädännöllä. Jo aloitettua työtä kannanhoidollisen sudenmetsästyksen mahdollistamiseksi jatketaan eduskunnan päätöksen mukaisesti.”

Maa- ja metsätalousministeriössä ymmärrämme sen, että sudet aiheuttavat niin taloudellisia menetyksiä kotieläintilallisille susien aiheuttamien vahinkojen muodossa kuin myös huolta alalla työskenteleville. Edelleen susien läsnäolo ja niiden aiheuttamat vahingot herättävät ymmärrettävästi pahaa oloa ja huolta susien esiintymisalueiden ihmisissä. On tärkeää, että kansalaisten huoliin vastataan vastuullisesti ilman petoihin liittyvien pelkojen lietsontaa. Maa- ja metsätalousministeriö näkee tärkeänä, että susiin liittyviä haasteita ratkaistaan monien eri susikannan hoitosuunnitelmassakin kuvattujen toimenpiteiden kautta.

Hallitusohjelman mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö on valmistellut ministeriön asetuksen suurimmasta sallitusta saalismäärästä suden rauhoituksesta poikkeamiseksi. Susiasetus, jonka lausuntoaika päättyi 1.12.2023, sallii 28 poikkeuslupaa suden metsästämiseksi muualla kuin poronhoitoalueella metsästysvuonna 2023 - 2024. Asetus mahdollistaa poikkeuslupien myöntämisen myös luontodirektiivin 16 artiklan 1 e-alakohdan nojalla eli niin sanotuin kannanhoidollisin perustein. Suomessa on susitihentymiä, joiden harventamiseen tarvitaan kannanhoidollista

metsästystä. Metsästyksellä torjuttaisiin susien aiheuttamia vahinkoja sekä palautettaisiin susien ihmismisarkuutta, joka on välttämätön ominaisuus ihmisen ja suden rinnakkaiselon kannalta. Varsinaiset poikkeuslupapäätökset tekee kuitenkin Suomen riistakeskus tapauskohtaisen harkinnan perusteella Asetus tulee voimaan 8.12.2023.

Tällä hetkellä susi on Suomessa luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (luontodirektiivi) liitteen IV mukainen tiukasti suojeltu laji poronhoitoalueen ulkopuolella. Tämän vuoksi Suomelta odotetaan suden suojelua ja metsästyksen kieltämistä.

Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa kuitenkin sallitaan jäsenvaltioiden poikkeavan tiukan suojelujärjestelmän asettamista velvoitteista edellyttäen, ettei ”muuta tyydyttävää ratkaisua ole tietyn päämäärän saavuttamiseksi” ja ettei ”poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelutason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella”. Yleisimmät päämäärät, joita poikkeuksilla tavoitellaan ovat 16 artiklan 1 kohdan b-alakohdan erittäin merkittävien vahinkojen ehkäiseminen ja 16 artiklan 1 kohdan c-alakohdan yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syy. Näistä luvista Suomessa käytetään termiä ”vahinkoperusteinen poikkeuslupa”.

Liitteen IV lajien suojelusta voidaan poiketa myös luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan nojalla. Direktiivi ei aseta konkreettista perustetta tämän poikkeusperusteen käyttämiselle, vaan jättää sen jäsenvaltiolle. Tämän direktiivin poikkeusperusteen käyttö edellyttää, että päämäärä, johon suojelusta poikkeamisella pyritään, on kuitenkin tuotava julki etukäteen. Päämäärä ei voi lähtökohtaisesti olla sama kuin luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan a–d alakohdilla. Suomessa näistä luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan mukaisista poikkeusluvista käytetään Suomessa termiä ”kannanhoidollinen poikkeuslupa”.

EUTI:n ennakkoratkaisu (C-674/17) susien kannanhoidollista metsästystä koskien edellyttää, että poikkeusluvassa on selkeästi määritettävä päämäärä, jonka vuoksi suden suojelusta poiketaan. Edelleen EU:n tuomioistuin edellytti, että poikkeamisen päämäärää on tuettava selvin ja täsmällisin perusteluin, ja niin, että täsmällisten tieteellisten tietojen perusteella voidaan osoittaa, että poikkeusluvalla kyetään saavuttamaan tämä päämäärä. Lisäksi poikkeusluvassa on osoitettava, että tuon julkilausutun päämäärän saavuttamiselle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua. Edelleen ennakkoratkaisussa todettiin, että päätöksen tekijän on perustettava vaikutus suojelutasoon vahvaan tieteelliseen näyttöön, mutta lisäksi sen, että suotuisan suojelutason arvioinnissa tulee ottaa huomioon luonnonmaantieteellinen taso, valtakunnallinen taso sekä paikallinen taso, mutta siinä ei voida ottaa huomioon susia, jotka elävät ns. kolmannessa maassa. Käytännössä tämä tarkoittaa valtioita, joita ei luontodirektiivin sääntely koske – eli Norja ja Venäjä.

-

Suden kannanhoidollinen metsästys voi olla mahdollista vain, jos Suomen riistakeskus pystyy perustelemaan luontodirektiivin edellyttämällä tavalla hyväksytyn sellaisen päämäärän direktiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan soveltamisessa, jolle ei perustellusti löydy muuta tyydyttävää ratkaisua. Lisäksi Suomen riistakeskuksen on pystyttävä osoittamaan, että poikkeus ei joko vaaranna susikannan suotuisaa suojelutasoa tai jos laji ei vielä ole suotuisalla suojelun tasolla, vaaranna suotuisan suojelutason saavuttamista.

Kannanhoidollinen suden metsästys Suomessa on siis ratkaisevasti kytköksissä EU:n suurpetopolitiikkaan ja kansallinen liikkumavara on äärimmäisen kapea. Jotta voisimme hallitusohjelman mukaisesti lainsäädännöllä varmistaa suurpetojen kannanhoidollisen metsästyksen, tulisi ensi kädessä karhu, ilves ja susi saada siirrettyä luontodirektiivin liitteeseen V. Tähän olisi erityisesti karhun ja ilveksen osalta kiistattoman vahvat perusteet, sillä kummankin lajin kannat ovat suotuisalla suojelun tasolla ja kaksinkertaistuneet Suomen EU-jäsenyysaikana. Maa- ja metsätalousministeriössä vaikuttammekin aktiivisesti komissioon, jotta se käynnistäisi 19 artiklan mukaisen menettelyn luontodirektiivin liitteiden muuttamiseksi suurpetojen osalta Suomessa tai laajemmin boreaalisella luonnonmaantieteellisellä vyöhykkeellä. On toivottavaa, että Euroopan komission syyskuussa julkaisema susipopulaatioita, niiden kokoa ja kansallisia vaikutuksia koskeva tiedonkeruuhanke muuttaa EU:n suurpetopolitiikan suuntaa ja tuottaa uusia linjauksia. Komissio on tiedotteessaan todennut, että kerätyn datan perusteella komissio päättää ehdotuksesta, jolla muutetaan tarvittaessa suden suojeluasemaa EU:ssa, päivitetään oikeudellista kehystä ja lisätään tarvittaessa joustavuutta susikannan kehittymisen perusteella. Olemme vastauksessa ilmaisseet olevamme tarvittaessa komission tukena prosessin seuraavissa vaiheissa.

Susien esiintymisen painopiste Suomessa on viime vuosina ollut yhä enemmän lännessä. Susireviireitä on erityisen tiheästi Lounais-Suomessa, missä on myös väestön näkökulmasta melko tiheästi asutusta. Lounaisessa Suomessa susille on myös suhteellisen paljon ravintoa, sillä alueella on esimerkiksi valkohäntäpeuroja. Susien aiheuttamien kotieläinvahinkojen määrään susien alueellisen painopisteen muutos ei välttämättä vaikuta. Susien aiheuttamat kotieläinvahingot jakautuvat poronhoitoalueen ulkopuolella ympäri maata. Vuonna 2022 sudet aiheuttivat Suomessa 190 kpl riistavahinkolain (105/2009) nojalla korvattavia kotieläinvahinkotapauksia yhteensä noin 360 000 euron arvosta, josta koiravahinkotapauksia oli 51 kpl, arvoltaan yhteensä noin 175 000 euroa ja lammasvahinkotapauksia 82 kpl, arvoltaan yhteensä noin 151 000 euroa.

Susien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisyyn voi hakea tukea ja neuvoja Suomen riistakeskukselta, jolta voi hakea mm. suurpetoaitoja. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää petovahinkojen estämiseen vuosittain Suomen riistakeskukselle noin 500 000 euroa. Määräraha on pääasiassa hankittu suurpetoaitoja. Lampaiden ja nautaeläinten suojaksi perustetut sähköistetyt petoaidat ehkäisevät tehokkaasti susivahinkoja. Nykyisen maatalouden rahoituskauden (2023–2027) aikana on kansallisen CAP-suunnitelman mukaisesti mahdollista hakea luonnon monimuotoisuutta ja maiseman hoitoa edistäviin maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus kohteisiin korvausta esimerkiksi susilta suojaavaan petoaitaan. Tällä hetkellä on käynnissä myös

monivuotinen SusiLIFE-hanke (2019–2025), jossa yksi tärkeä tavoite on vähentää suden aiheuttamia kotieläinvahinkoja. Hankkeessa muun muassa kartoitetaan riskialueiden tiloja, tehdään niille ennaltaehkäisy suunnitelmia ja tarjotaan tilallisten käyttöön erilaisia laitteita ja menetelmiä eläinten suojaamiseksi. Hankkeen eri puolilla Suomea vaikuttavat kolme suunnittelijaa ovat pannotaneet mittavasti tilavierailuihin ja ovat saaneet kiitosta mm. siitä, että joku kohtaa huolestuneen tilallisen ja pohtii suojausratkaisuja yhdessä tämän kanssa.

On tärkeää, että alueellisesti myös esimerkiksi tiedotetaan susitilanteesta ja tarjotaan tukea alueen kotieläintilallisille vahinkojen ennaltaehkäisyyn. Lounaiseen Suomeen kuten muuallekin Suomeen on perustettu Suomen riistakeskuksen koordinoimia alueellisia reviiriyhteistyöryhmiä, joissa voidaan keskustella eri sidosryhmien kesken susiin liittyvistä kysymyksistä. Ryhmien tehtävänä on muun muassa luoda kokonaisnäkemys alueen susitilanteesta ja suunnitella toimenpiteitä sekä tukea niiden toteutusta. Myös Suomen riistakeskuksen aluetoimistot tarjoavat neuvontaa susiin liittyvissä kysymyksissä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet huomioon ottaen.

Susien kuten muiden suurpetojen aiheuttamat kotieläin- ja koiravahingot korvataan nykyisin täysimääräisinä ja heti korvaushakemuksen hyväksymisen jälkeen riistavahinkolain (105/2009) mukaan. Niissä tilanteissa, joissa sudet aiheuttavat erityisen merkittäviä vahinkoja, eikä ennaltaehkäisystä ole riittävää apua, susi on mahdollista tappaa Suomen riistakeskuksen myöntämällä vahinkoperusteisella poikkeusluvalla.

Susikannan hoitosuunnitelmassa (2019) otettiin käyttöön 4-portainen taulukko sen suhteen, miten ihmisarkuuden menettäneen suden käytös määritellään. Hoitosuunnitelmassa on esitetty konkreettiset toimintakynnykset sekä poliisille että Suomen riistakeskukselle tilanteissa, joissa suden käyttäytyminen aiheuttaa vaaraa tai uhkaa.

Poliisihallitus on vahvistanut tammikuussa 2022 päivitetyn ohjeen, joka koskee poliisin toimivaltaa ja toimintalinjoja suurpeto- ja villisikatapauksissa. Poliisilain (872/2011) 2 luvun 16 §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä.

Niissä yleistä turvallisuutta heikentävissä tilanteissa, jotka eivät ole poliisilain soveltamisen näkökulmasta välittömiä, mutta jotka kuitenkin ovat toistuvia, on Suomen riistakeskuksella toimivalta arvioida tilannetta ja toimia metsästyslaissa säädetyin edellytyksin. Suomen riistakeskukselta voi esimerkiksi hakea niin sanottua turvallisuusperusteista poikkeuslupaa suden karkottamiseen tai tappamiseen. Vahinkoperusteinen poikkeuslupakäytäntö on siis olemassa, mutta käytännöt eivät tällä hetkellä ole kovinkaan sujuvat. Vahinkoa aiheuttavia susia onnistuttiin esimerkiksi viime vuonna poistamaan poronhoitoalueen ulkopuolella poikkeuslupakäytännöllä vain yksi. Lokakuun lopulla pidetyssä sutta koskevassa sidosryhmätalaisyhteisössä käytiin jo alustavaa keskustelua poikkeuslupakäytäntöjen sujuvoittamisesta, mutta

pohdintaa on jatkettava aiempaa jäntevämmin ja tavoitteellisemmin. Tulen teettämään aiheesta selvityksen, jonka tehtävänä on löytää sekä toiminnallisia että lainsäädännöllisiä toimenpiteitä vahinkoa aiheuttavien susien tehokkaampaan poistamiseen. On löydettävä käytännön arjessa toimivia ratkaisuja vahinkoa aiheuttavien susien kanssa, jotta ihmisten ja susien yhteiselo voi olla mahdollista.

Helsingissä 8.12.2023

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah

VN/32819/2023-MMM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: